

Eerika Parkkila & Janita Nykänen

LAPSEN TURVALLISUUS

Yhteistyöprojekti Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän kanssa

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (AMK)
Marraskuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Marraskuu 2019	Tekijä/tekijät Eerika Parkkila ja Janita Nykänen
Koulutusohjelma Sosionomi (AMK)		
Työn nimi LAPSEN TURVALLISUUS. Yhteistyöprojekti Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivalta-työn yksikkö Väkevän kanssa		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho	Sivumäärä 35 + 7	
Työelämäohjaaja Pia Laitinen-Suomela		
<p>Opinnäytetyö on projektioinnäytetyö, jonka tilaajana oli Kokkolan kaupungin varhaiskasvatusyksikkö ja se toteutettiin Ulkometsän päiväkodissa, Käpytikkojen ryhmässä. Projektin tarkoituksena oli lisätä turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoa lasten kanssa päiväkodin arjessa, opetella ja vahvistaa lasten kanssa tunnetaitoja, lisätä päiväkodin henkilöstön tietoisuutta lähisuhdeväkivallan eri muodoista sekä lähteä jalkauttamaan Turva10-menetelmää päiväkotiin.</p> <p>Projekti toteutettiin yhteistyössä Kokkolan Ensi- ja turvakotien Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän kanssa, jonka kautta lähdimme jalkauttamaan ja testaamaan Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeessa kehitettyä Turva10-menetelmää päiväkotiin.</p> <p>Projektin interventiot toteutettiin keväällä 2019 Käpytikkojen ryhmän 5-vuotiaille lapsille sekä päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille. Projektin toiminnallinen osuus sisälsi yhteensä viisi interventiota. Yksi interventioista toteutettiin päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille suunnattuna luentona ja neljä interventiota toteutettiin lapsiryhmässä. Lapsiryhmässä toteutetut interventiot sisälsivät Turva10-menetelmän käyttöä sekä turvallisuuteen ja tunnetaitoihin liittyvää toimintaa leikin, liikkumisen, taiteen ja tutkimisen keinoin.</p> <p>Projekti perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, varhaiskasvatuslakiin, sosionomin (AMK) varhaiskasvatuskompetensseihin ja Turva10-menetelmään.</p>		
Asiasanat hyvinvointi, lapsi, lähisuhdeväkivalta, Turva10-menetelmä, varhaiskasvatus, ylisukupolvisuus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date November 2019	Author Eerika Parkkila and Janita Nykänen
Degree programme Degree programme in social services		
Name of thesis CHILD SAFETY. Cooperation project with the crisis and violence unit Väkevä of Kokkola's Mother and Child Home and Shelter		
Supervisor Anne Jaakonaho	Pages 35 + 7	
Instructor Pia Laitinen-Suomela		
<p>This thesis was done as a project and it was commissioned by Ulkometsä Kindergarten. The goals of the thesis were to make it easier to talk about the feelings of safety and insecurity and to learn and fortify recognising, controlling and expressing feelings with children; raise the awareness of the staff of the kindergarten about domestic abuse and different forms of violence; and to take the Turva10 method to the kindergarten.</p> <p>The project was made in cooperation with the crisis and violence unit Väkevä of Kokkola's Mother and Child Home and Shelter. With Väkevä we started to test the Turva10 method in the kindergarten.</p> <p>We organised the interventions of the project with the group of child named Käpytikat in spring 2019. One of the five interventions was organised as a lecture for the teachers of early childhood education in Ulkometsä Kindergarten. The four other interventions we organised with the 5-year-old children in the group of Käpytikat.</p>		
Key words child, cross-generational, domestic abuse, early childhood education, Turva10 method, well-being		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Turva10

Ensi- ja turvakotien liiton koordinoimassa Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeessa kehitetty väline, jonka avulla pyritään lisäämään turvallisuudesta ja turvattomuudesta puhumista lasten kanssa arjessa.

Ylisukupolvisuus

Tietojen, taitojen, kulttuurin ja hyvinvoinnin siirtymistä sukupolvelta toiselle.

Interventio

Projektissamme toiminnallinen pienryhmäohjaus pedagogisen suunnittelun mukaisesti.

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 YLISUKUPOLVISEN KALTOINKOHTELUN KATKAISEMINEN 2017–2020 -HANKE LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTISSAMME	2
2.1 Ensi- ja turvakotien liitto ja Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry	2
2.2 Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hanke	2
2.3 Puheeksi oton väline Turva10.....	3
3 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN PÄÄTEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	4
3.1 Ryhmän lapsille suunnatut tavoitteet	7
3.2 Päiväkodin henkilökunnalle suunnatut tavoitteet	7
3.3 Projektin tekijöille suunnatut tavoitteet	8
4 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN ETENEMINEN.....	10
5 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA.....	12
5.1 Keskeistä varhaiskasvatuksessa	12
5.2 Keskeiset oppimisalueet varhaiskasvatuksessa.....	13
5.2.1 Tunnetaitojen tukeminen leikkimisen avulla	14
5.2.2 Tunnetaitojen tukeminen tutkimisen ja oppimisen avulla.....	14
5.2.3 Tunnetaitojen tukeminen liikkumisen avulla.....	15
5.2.4 Tunnetaitojen tukeminen taiteen avulla	15
5.3 Tunteiden tunnistaminen, hallinta ja ilmaiseminen	16
5.4 Lapsen kaltoinkohtelu ja laiminlyönti	17
5.5 Ylisukupolvisuus	19
6 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN INTERVENTIOIDEN TOTEUTUS.....	21
6.1 Ensimmäinen vierailu lapsiryhmään ja lapsiin tutustuminen.....	21
6.2 Luento päiväkodin henkilökunnalle	22
6.3 Tunteita käsitteleviä leikkejä.....	22
6.4 Tämän hetkinen tunteeeni -maalauk.....	24
6.5 Turva10.....	25
7 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN ARVIOINTI.....	26
7.1 Interventioiden arviointi	26
7.2 Lasten palaute	27
7.3 Henkilökunnan palaute luennosta.....	28
7.4 Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan palaute Lapsen turvallisuus -projektista	29
7.5 Itsearviointi	29
8 POHDINTA	31
LÄHTEET	34

LIITTEET

KUVIOT

KUVIO 1. Lapsen turvallisuus -projektin projektiorganisaatio	9
KUVIO 2. Lapsen turvallisuus -projektin kulku pääpiirteissään	11
KUVIO 3. Lasten antama palaute leikeistä ja maalauksesta	27

KUVAT

KUVA 1. Kasvatuksellisen väkivallan nelikenttä (Kasvatuksellisen väkivallan nelikenttä. Ensi- ja turvakotien liitto.)	18
---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Lapsen turvallisuus -projektin päätehtävät, tavoitteet ja mittarit	5
TAULUKKO 2. Lapsen turvallisuus -projektin lapselle, päiväkodin henkilökunnalle sekä projektin tekijöille suunnatut tavoitteet	6

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö toteutettiin projektioinnäytetyönä ja sen tilaajana oli Kokkolan kaupungin varhaiskasvatusyksikkö. Kohderyhmänä oli Ulkometsän päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten ryhmä Käpytikat.

Teimme Lapsen turvallisuus -projektin yhteistyössä Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän kanssa, jonka kautta lähdimme mukaan Ensi- ja turvakotien liiton koordinoiman Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeen ja sen kehittämän Turva10:n pariin. Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen järjestö, jonka 30 jäsenyhdistystä toimii ympäri Suomea. Järjestö auttaa ja tukee lapsiperheitä vaikeissa elämäntilanteissa sekä tekee ennaltaehkäisevää työtä perheväkivallan parissa. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Lapsen turvallisuus -projektissamme lähdimme jalkauttamaan ja testaamaan Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeessa kehitettyä Turva10-menetelmää Käpytikkojen ryhmään. Tämän hankkeen tarkoituksena on Kokkolan alueella lisätä turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoa lasten kanssa Turva10-menetelmän avulla. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Hankkeessa kehitetty puheeksi oton väline Turva10 on tarkoitettu keskustelun tueksi silloin, kun työntekijä ottaa puheeksi turvallisuuden ja turvattomuuden lapsen kanssa esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Turva10-välinettä on kehitetty kolme eri versiota eri ikäryhmiä varten. Siitä on tehty oma versio vauvalle/taaperolle ja heidän vanhemmilleen, esi- ja alakouluikäisille lapsille sekä nuorille. Turva10 voidaan toteuttaa jokaisen lapsen kanssa, eikä siihen tarvita erityistä huolta lapsesta. Turva10-välineessä on 10 kysymystä, joiden avulla lapsen kanssa keskustellaan positiivisen kautta hänen kokemuksistaan. Keskustelun tavoitteena on nostaa esiin hyviä asioita ja ihmisiä, jotka tuovat turvaa lapselle hänen elämässään. Samalla keskustellaan myös pelon aiheista. Keskustelun aikana on tärkeää käydä läpi lapsen vahvuuksia sekä keskustella lapselle hyvää oloa tuovista keinoista ja vahvistaa niitä. (Ensi- ja turvakotien liitto.) Testasimme Lapsen turvallisuus -projektissamme Turva10:ä ryhmän 5-vuotiaiden lasten kanssa.

Lapsen turvallisuus -projektin myötä olimme mukana kehittämässä Turva10-menetelmää ja kokeilimme sen toimivuutta käytettäväksi henkilökunnan tukena päiväkodin arjessa. Projektissamme pyrimme myös kehittämään henkilökunnan tietoisuutta perheväkivallasta sekä sen tunnistamisesta ja puheeksi otosta lasten kanssa.

2 YLISUKUPOLVISEN KALTOINKOHTELUN KATKAISEMINEN 2017–2020 -HANKE LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTISSAMME

Teimme Lapsen turvallisuus -projektimme yhteistyössä Kokkolan Ensi- ja turvakotien Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän kanssa, jonka kautta projektissamme oli mukana myös Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hanke. Tässä luvussa kerromme Ensi- ja turvakotien liitosta ja Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:stä sekä Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeesta ja Turva10:stä.

2.1 Ensi- ja turvakotien liitto ja Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö, jonka tehtävänä on auttaa lapsia, jotka elävät vaikeissa ja turvattomissa oloissa. Liitto tekee myös perheväkivaltaa ennaltaehkäisevää työtä. Suomessa toimii 30 jäsenyhdistystä. Jäsenyhdistykset ylläpitävät 9 ensikotia, 6 päihdeongelmien hoitoon erikoistunutta ensikotia ja 13 turvakotia. Jäsenyhdistykset järjestävät myös tapaamispaikkatoimintaa 15 eri yhdistyksessä. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry on yksi Ensi- ja turvakotien liiton 30 jäsenjärjestöstä. Yhdistyksen tarkoituksena on turvata lapsen suotuisat kasvuolosuhteet ja turvallinen kehitys. Yhdistyksen tehtävänä on myös tukea vanhemmuutta ja perhettä sekä ehkäistä parisuhde- ja perheväkivaltaa. Yhdistys myös kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja vapaaehtoistahojen kanssa. Yhdistyksen tavoitteena on, että asiakkaat saavat tukea ja apua helposti ja nopeasti. Yhdistys pyrkii siihen, että asioista voitaisiin puhua avoimemmin sekä ilman pelkoa tai tuomitsemista. (Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry.)

2.2 Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hanke

Jos ihminen on kokenut kaltoinkohtelua lapsuudessaan, sillä voi olla vaikutuksia hänelle vielä aikuisiäkin. Kaltoinkohtelu voi vaikuttaa esimerkiksi työllistymiseen, taloudelliseen asemaan tai terveyteen. Hankkeen tarkoituksena on etsiä ratkaisuja pysäyttämään kierre, jotta väkivaltaiset käyttäytymismallit eivät siirtyisi vanhemmilta lapsille. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Hankkeessa on kolme tavoitetta. Ensimmäiseen tavoitteeseen kuuluu turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi otto lasten kanssa. Toinen tavoite on kehittää ennaltaehkäisevää tukea odottaville sekä vauva-perheille, joissa on todettu vauvan kaltoinkohtelua tai joiden vanhemmilla on kokemuksia lapsuudenai- kaisesta kaltoinkohtelusta. Kolmatta tavoitetta on tarkoitus soveltaa perheissä, joissa kaltoinkohtelua on jo tapahtunut, mutta perhe jatkaa yhdessä elämistä. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

2.3 Puheeksi oton väline Turva10

Hankkeen ensimmäisen tavoitteen eteen, joka on turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi otto lasten kanssa, on alettu työskennellä kehittämällä hankkeessa puheeksi oton väline Turva10. Turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoa on alettu kehittää Kokkolan, Kymenlaakson ja Vantaan alueilla. Turva10 on tarkoitettu käytettäväksi sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilaisille. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Turva10:ssä on kymmenen lapsilähtöistä kysymystä, joissa käsitellään turvallisuutta ja turvattomuutta lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden. Turva10:stä on kehitetty versiot vauva- ja taaperoikäisille, leikki- ja kouluikäisille sekä nuorille (13–17-vuotiaille). Turva10 tukee lapsen toimijuutta ja turvallisuutta sekä vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa. Se ei ole väkivallan arviointiväline tai seula. Turva10:ä teh- dessä kaikkea ei tarvitse käydä läpi, vaan on tärkeää keskustella niistä aiheista lapsen kanssa, jotka he- rättävät keskustelua. Lapsen kanssa keskustellaan turvaa tuovista ja mukavista asioista ja ihmisistä hä- nen elämässään sekä lasta pelottavista asioista. Turva10 ei sovellu sellaiseen tilanteeseen, jossa lapsella on käynnissä oikeuspsykologinen tutkinta. Turva10 on apuna, kun keskustellaan lapsen kanssa hänen vahvuuksistaan sekä hänelle hyvää oloa tuovista asioista ja keinoista ja vahvistetaan niitä. (Ensi- ja tur- vakotien liitto 2019.) Me lähdimme projektissamme testaamaan Turva10:ä leikki-ikäisille lapsille päi- väkotiin.

Turva10-menetelmää ei ole Lapsen turvallisuus -projektin liitteissä, sillä Turva10:n käyttämiseen tarvi- taan perehdytys. Turva10:ä kehitettäessä Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 - hankkeessa on laadittu 10 prototyypikysymystä, jotka antavat suuntaa sille, millaisia kysymyksiä Turva10-menetelmä sisältää. Prototyypikysymykset löytyvät Lapsen turvallisuus -projektin liitteistä (LIITE 5).

3 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN PÄÄTEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Tänä päivänä lapsiperheet kohtaavat monia erilaisia ongelmia, jotka voivat johtaa esimerkiksi vanhempien hyvinvoinnin romahtamiseen ja näin myös lapsen turvattomuuteen ja kaltoinkohteluun. Lapsen turvallisuus -projektin tarkoituksena on saattaa lasten kanssa työskenteleviä ihmisiä tietoisemmiksi väkivallan eri muodoista, lähisuhdeväkivallasta ja lapsen kaltoinkohtelusta, sekä kokeilla lasten kanssa Turva10 -puheeksi oton menetelmää, josta esimerkiksi varhaiskasvatuksen työntekijät voivat saada itselleen työkalun, jonka avulla ottaa lapsen kanssa puheeksi turvallisuus ja turvattomuus lapsen arjessa.

Projektimme päätavoitteina on lisätä turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoa lasten kanssa päiväkodin arjessa, vahvistaa lapsen tunnetaitoja muun muassa leikin ja taiteen avulla, lisätä päiväkodin henkilökunnan tietoisuutta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ja sen muodoista sekä lapsen kaltoinkohtelusta ja jalkauttaa Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeen kehittämää Turva10-menetelmää päiväkotiin, turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi oton lisäämisen välineeksi henkilökunnalle. Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 1) kuvataan Lapsen turvallisuus -projektimme päätehtävät, niiden tavoitteet sekä mittarit, jotka mittaavat sitä, kuinka tavoitteisiin on päästy.

TAULUKKO 1. Lapsen turvallisuus -projektin päätehtävät, tavoitteet ja mittarit

Päätehtävä:	Tavoite:	Mittari:
1. Tutustuminen lapsiryhmään	Tutustuttaa itseämme lapsiin sekä itse tutustua heihin, jotta heidän olisi helpompi aloittaa Lapsen turvallisuus -projektin interventiot meidän kanssamme	- Koimme, että lapset uskalsivat ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen paremmin puhua meidän kanssamme ja myös esittää meille kysymyksiä. - Lapset lähtivät innostuneina mukaan interventioihimme.
2. Luento päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille lähisuuhdeväkivallasta, väkivallan muodoista, puheeksi otosta, Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeesta sekä Turva10:stä	Tuoda näitä asioita henkilökunnan tietoisuuteen ja herättää aiheeseen, sekä jalkauttaa Turva10-menetelmää päiväkotiin ja antaa uusi väline puheeksi ottoon	- Luento pidettiin keskusteltavana, jotta ajatuksia sai vaihtaa koko luennon aikana ja antaa palautetta. - Keräsimme palautetta osallistujilta palautelomakkeen avulla.
3. Tunnetaitoihin liittyviä leikkejä	Opetella lasten kanssa tunteita leikin, liikkumisen, taiteen sekä tutkimisen ja oppimisen tavoin	- Havainnoimme lasten tunteiden tunnistamis-, hallinta- ja ilmaisutaitoja.
4. Tämän hetkinen tunteeni -maalaus	Opetella lasten kanssa tunteiden ilmaisemista ja kuvailemista taiteen avulla	- Havainnoimme lasten tunteiden tunnistamis-, hallinta- ja ilmaisutaitoja. - Keräsimme lapsilta hymynaamapalautetta.
5. Puheeksi oton menetelmä Turva10	Lähteä jalkauttamaan menetelmää päiväkotiin sekä kokeilla toteutettavaksi lasten kanssa päiväkodin arjessa	- Pyysimme ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta palautetta Lapsen turvallisuus -projektistamme sekä Turva10-menetelmästä. - Pyysimme varhaiskasvatuksen opettajaa myös havainnoimaan meidän työskentelyämme Turva10:n parissa lasten kanssa.

Jaoin projektin tavoitteet myös kolmeen osaan: ryhmän lapsille suunnattuihin, Ulkometsän päiväkodin henkilökunnalle suunnattuihin sekä projektin tekijöille suunnattuihin tavoitteisiin. Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 2) kuvataan eritellyt tavoitteet kullekin ryhmälle.

TAULUKKO 2. Lapsen turvallisuus -projektin lapselle, päiväkodin henkilökunnalle sekä projektin tekijöille suunnatut tavoitteet

LAPSI	PÄIVÄKODIN HENKILÖKUNTA	PROJEKTIN TEKIJÄT
<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuminen interventioihin lapsiryhmässä • Turvallisuuden edistäminen • Tunteiden tunnistaminen, hallinta ja ilmaiseminen • Lomakkeen täyttäminen • Pienryhmässä toimiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi oton lisääminen päiväkodin arjessa • Tietoisuuden lisääntyminen perheväkivallasta ja sen muodoista • Osallistuminen interventioihin • Luennoista saatujen tietojen hyödyntäminen työssä • Työkalu (Turva10) päiväkodin arkeen turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoon • Moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Interventioiden suunnittelu ja toteutus • Pienryhmän ohjaaminen • Projektin suunnittelu ja vetäminen • Varhaiskasvatuksen kompetenssien sisäistäminen • Palautteen vastaanottaminen ja oman toiminnan kehittäminen sen mukaan • Lapsen edun huomioiminen työskentelyssä • Moniammatillisessa työryhmässä toimiminen • Varhaiskasvatuskelpoisuus

3.1 Ryhmän lapsille suunnatut tavoitteet

Lapset tuntevat tunteita monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti, minkä vuoksi he saattavat usein toimia tunteen mukana äkkipikaisesti. Lapsen voi olla vaikeaa käsitellä omia tunteitaan ja olotilojaan, eikä hän välttämättä tiedä, miten niiden kanssa kuuluu toimia eri tilanteissa. (Väestöliitto 2019.) Lapsen turvallisuus -projektimme toiminnallisessa osuudessa käsittelemme lasten kanssa tunteita ja niiden kanssa toimimista leikin ja taiteen kautta. Tunteiden tunnistamisen, hallinnan ja ilmaisemisen taitojen vahvistaminen ovat projektin keskeisiä tavoitteita.

Toiminnallisessa osuudessa lapselle suunnatuiksi tavoitteiksi muodostuivat osallistuminen interventioihin lapsiryhmässä sekä sen kautta myös pienryhmässä toimiminen ja siinä kehittyminen. Turva10-menetelmää tehtäessä lapsi oppii lomakkeen täyttämistä sekä keskittymiskyky kehittyy. Tunteista keskustelemalla ja niitä tutkiskelemalla leikin sekä taiteen ja liikunnan avulla lapsen tunnetaidot kehittyvät. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on myös käsitellä lapsen kanssa turvallisuutta ja turvattomuutta leikin avulla, jotta lasten tietämys asiasta kehittyisi sekä lapsen kynnys kertoa aikuiselle kokemistaan asioista madaltuisi.

3.2 Päiväkodin henkilökunnalle suunnatut tavoitteet

Lapsen turvallisuus -projektin tavoitteena oli lisätä henkilökunnan tietoisuutta perheväkivallasta ja sen muodoista, jotta heidän olisi helpompi havainnoida mahdollisia merkkejä lähisuhdeväkivallasta ja lasten turvattomuuden kokemuksista ja myös puuttua siihen tarpeeksi nopeasti. Päiväkodeissa lapsiryhmien vaihtuvuus on vuosittaista, minkä vuoksi työntekijät tarvitsevat helpon ja nopean työkalun, jonka avulla he voivat ottaa puheeksi turvallisuuden ja turvattomuuden lasten kanssa päiväkodin arjessa. Tämän vuoksi veimme Turva10-menetelmän päiväkodin henkilökunnan tietoisuuteen.

Halusimme lisätä Lapsen turvallisuus -projektimme kautta yhteistyötä eri toimijoiden välille, tässä tapauksessa Ensi- ja turvakodin ja päiväkodin välille. Yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä korostuu, jos lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista herää huoli ja on tarve suunnitella ja järjestää tukea (Opetushallitus 2018, 35). On tärkeää, että kynnys esimerkiksi yhteydenottoon avunpyyntöä varten olisi mahdollisimman matala, eikä avun pyytämistä arasteltaisi.

Tarkoituksena oli myös VäkiValta puheeksi -luennon avulla lisätä päiväkodin henkilökunnan tietoisuutta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ja sen muodoista ja lapsen kaltoinkohtelusta sekä väkivallan ilmenemisestä. Lasten ja perheiden kanssa toimivien ammattilaisten on tärkeää olla tietoisia perhe- ja lähisuhdeväkivallasta, jotta siihen voidaan puuttua, jos väkivallan merkkejä ilmenee.

3.3 Projektin tekijöille suunnatut tavoitteet

Projektimme tavoitteet perustuvat sosionomi (AMK) varhaiskasvatuskompetensseihin, joita ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäyysosaaminen. Kompetenssien pohjalta suunnittelimme ja toteutimme interventiot sekä projektin kokonaisuuden tavoitteellisesti ja lasten ikä- ja kehitystason huomioiden. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit.)

Halusimme oppia projektityöskentelyä opinnäytetyömme kautta, sillä kumpikaan meistä ei ole aikaisemmin johtanut näin mittavaa projektia. Tavoitteina projektityöskentelyn suhteen oli oppia suunnittelemaan ja laatimaan projektisuunnitelma sekä kirjoittaa kattava raportti projektistamme. Halusimme toteuttaa pedagogiset ja lasten ikä- ja kehitystasoa vastaavat interventiot lapsiryhmälle sekä hyödylliset interventiot päiväkodin henkilökunnalle. Yhtenä tavoitteenamme oli lisäksi saada varhaiskasvatuskelpoisuus. Seuraavassa kuviossa esitellään projektimme projektioorganisaatio (KUVIO1).

KUVIO 1. Lapsen turvallisuus -projektin projektiorganisaatio

4 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN ETENEMINEN

Opinnäytetyömme suunnittelu alkoi keväällä 2018. Päätimme tehdä opinnäytetyömme toiminnallisena projektina. Saimme aihe-ehdotuksen toisen opinnäytetyöntekijän sosionomi (AMK) päihde- ja mielen-terveystyön harjoittelun kautta Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevästä. Väkevässä he kokivat erityisen ison tarpeen sille, että lasten kokemaa lähisuhdeväkivaltaa osattaisiin tulevaisuudessa tunnistaa paremmin ja siihen puututtaisiin tarpeeksi ajoissa. He kertoivat meille Ensi- ja turvakotien liiton koordinoimasta Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeesta, jossa on kehitetty puheeksi oton väline Turva10, jonka avulla on tavoitteena lisätä turvallisuudesta ja turvattomuudesta puhumista lapsen kanssa. Hankkeen tarkoituksena oli jalkauttaa Turva10-menetelmää mahdollisimman moneen eri paikkaan, jonka myötä sitä voisi hyödyntää sekä kehittää sitä edelleen. Lähdimme projektiin mukaan mielellämme, koska aihe kiinnosti meitä ja koimme sen tärkeäksi.

Me saimme tehtäväksemme testata Turva10-menetelmää päiväkodissa. Otimme yhteyttä Ulkometsän päiväkodin johtajaan, joka halusi mielellään mukaan Lapsen turvallisuus -projektiin kerrottuaamme aiheesta ja opinnäytetyömme tarkoituksesta. Hän valitsi sopivan ryhmän osallistumaan projektiimme.

Onnistuneen projektin eteen tulee tehdä paljon suunnittelua ja valmisteluja. Projekti vaatii myös tekijältään useita työtunteja. (Paasivaara, Suhonen & Virtanen 2013, 28.) Kirjoitimme projektisuunnitelmaa syksyllä 2018 ja haimme sille tutkimuslupaa Kokkolan varhaiskasvatuksen sivistystoimen johtajalta. Tutkimusluvan saatuamme suoritimme interventiot keväällä 2019. Kirjoitimme raportin syksyllä 2019. Seuraava kuvio (KUVIO 2) kuvaa projektin kulkua pääpiirteissään.

KUVIO 2. Lapsen turvallisuus -projektin kulku pääpiirteissään

5 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA

Tämä luku sisältää tietoa keskeisistä asioista varhaiskasvatuksessa sekä varhaiskasvatuksen keskeisistä oppimisalueista, joita ovat leikkiminen, tutkiminen ja oppiminen, liikkuminen ja taide. Lisäksi kerromme tunnetaidoista, lapsen kaltoinkoittelusta ja laiminlyönnistä sekä ylisukupolvisuudesta.

5.1 Keskeistä varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka muodostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta. Varhaiskasvatukseen liittyy vahvasti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana, jota voi olla esimerkiksi kerho- ja leikkitoiminta. Alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta, ja huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Mitä on varhaiskasvatus? Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen järjestäjillä on vastuu kertoa lasten huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajilla on myös mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa oman lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös tukea lapsen huoltajia heidän kasvatustyössään. Se myös mahdollistaa huoltajien osallistumisen työhön tai opiskeluun. (Opetushallitus 2018, 9, 11.)

Kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta niin laajasti kuin kunnassa on tarvetta siihen. Varhaiskasvatusta on pyrittävä järjestämään niin lähelle palvelun käyttäjiä, kuin on mahdollista. Sille on myös järjestettävä aukioloajat, jotka vastaavat paikallisia tarpeita. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta pystytään järjestämään lapselle hänen äidinkielenään olevana suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Velvoitteet, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. (Opetushallitus 2018. 9, 10.)

Oppimisympäristön, jossa varhaiskasvatusta toteutetaan, on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Oppimisympäristöä järjestettäessä on myös otettava lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon. (Opetushallitus 2018, 12.)

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu varhaiskasvatustlain perusteella. Opetushallitus antaa valtakunnalliset määräykset, joiden mukaan varhaiskasvatusta toteutetaan. Sen mukaisesti laaditaan myös paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu ohjaamaan sitä, kuinka varhaiskasvatusta järjestetään, toteutetaan ja kehitetään. Lisäksi sen avulla varmistetaan laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen koko maan laajuisesti. (Opetushallitus 2018, 7.)

Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuen kunnat ovat velvoitettuja laatimaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee noudattaa, arvioida ja kehittää. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida seikat, jotka määrittelevät, tukevat ja ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnan erityispiirteiden, mahdollisten pedagogisten painotusten, lasten tarpeiden ja kehittämistyön tulosten mukaisesti. (Opetushallitus 2018, 8.)

Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma, jonka on perustuttava lapsen etuun ja tarpeisiin. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa esiin nousseet tavoitteet huomioidaan lapsiryhmälle toteutettavan toiminnan suunnittelussa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee päivittää vähintään vuoden välein. Lapsen mielenkiinnon kohteet, osaaminen, vahvuudet ja yksilölliset tarpeet tulee huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Opetushallitus 2018, 9–10.)

5.2 Keskeiset oppimisalueet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa oppimisen alueet kuvaavat pedagogisessa toiminnassa olevia keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteet ohjaavat henkilökuntaa suunnittelemaan ja toteuttamaan pedagogista toimintaa monipuolisesti ja eheästi lasten kanssa. On tärkeää, että lapsi saa oppimisen alueista monipuolisesti kokemuksia. Oppimisen alueet eivät ole irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä voi yhdistellä ja

soveltaa ottaen huomioon lapsen mielenkiinnon kohteet ja osaamisen. (Opetushallitus 2018, 40.) Käsittelemme varhaiskasvatuksen keskeisiä oppimisasialueita Lapsen turvallisuus -projektissamme tunnetaitojen tukemisen näkökulmasta.

5.2.1 Tunnetaitojen tukeminen leikkimisen avulla

Varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen tapa työskennellä lasten kanssa, ja henkilökunnan tehtävä on turvata edellytykset leikkiin ja ohjata lasten leikkiä sopivalla tavalla. Kasvattajien tehtävänä on myös huomioida, että jokaisella lapsella on mahdollisuus leikkiin lapsen omat taidot ja valmiudet huomioon ottaen. (Opetushallitus 2018, 38.) Leikkiä määriteltäessä esiin nousee usein sanat vaihtoehtoisuus, sisäinen motivaatio ja mielihyvä, jonka lapsi saa leikistä. Leikin kautta lapsi käsittelee niin iloisia kuin vaikeita tunteita. Vaikeita tunteita tai traumaattisia kokemuksia lapsi käsittelee turvallisesti leikissä korjaavana kokemuksena. Leikkiminen kehittää lapsen ajattelua, kieltä sekä mielikuvitusta. Nämä liittyvät lapsen terveyteen ja hyvinvointiin sekä samalla kehittävät lapsen sosiaalisia taitoja sekä tunne-elämän kehittymistä. (Laitinen & Åkerfelt 2016. 3, 5.)

5.2.2 Tunnetaitojen tukeminen tutkimisen ja oppimisen avulla

Varhaiskasvatuksessa tehtävänä on tarjota lapsille valmiuksia jäsentää, ymmärtää sekä havainnoida maailmaa. Lapsia auttavat ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset oppimisympäristöissä. Tämä auttaa heitä myös kehittymään ajattelijoina sekä oppijoina. Monilukutaitoa edistää, kun lapsi oppii nimeämään asioita ja käyttämään erilaisia käsitteitä. (Opetushallitus 2018, 46.) Oppimisessa motivaatiolla on suuri merkitys (Kettunen 2017).

Lapsi tarvitsee aikuista sanoittamaan ja nimeämään tunteita esimerkiksi leikin ohella. Aikuisen tehtävänä on konkretisoida syy-seuraussuhteita. Jo pienten lasten kanssa voi harjoitella tunnetaitoja eri tilanteissa. Jos esimerkiksi toinen lapsi itkee, on hyvä miettiä lapsen kanssa, mistä itku voi johtua ja miten paha mieli voisi mennä pois. Lapsen on myös opittava, että pettymyksiä tulee elämässä ja niihin on opittava sopeutumaan sekä pääsemään niistä eteenpäin. (Opetushallitus 2019.)

5.2.3 Tunnetaitojen tukeminen liikkumisen avulla

Yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia monipuoliseen liikkumiseen sekä saada heille liikunnan ilon kokemuksia. Lapsia innostetaan ulkoilemaan kaikkina vuodenaikoina. Kasvattajien tulee huolehtia siitä, että lapsella on myös mahdollisuuksia omaehtoiseen liikkumiseen ohjatun liikku-
misen lisäksi sisätiloissa sekä ulkona. Varhaiskasvatuksessa liikuntakasvatuksen tulee olla lapsiläh-
töistä, monipuolista, tavoitteellista ja säännöllistä. Lapsen fyysisellä aktiivisuudella on yhteys lapsen
terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysiseen aktiivisuuteen kuuluvat erilai-
set ja eritasoiset liikuntatavat sisällä ja ulkona, kuten esimerkiksi retket ja ohjatut liikuntatuokiot. Lii-
kunnan avulla varhaiskasvatuksessa kehitetään lapsen kehontuntemusta- ja hallintaa sekä motorisia tai-
toja, kuten esimerkiksi tasapainoa. Lapsi oppii myös erilaisia välineenkäsittelytaitoja liikkueessaan, jonka
vuoksi on tärkeää tarjota lapselle eri aisteja tukevia sekä liikkumaan innostavia välineitä. Varhaiskasva-
tus mahdollistaa lapselle kokemuksia erilaisista liikuntaan liittyvistä leikeistä, esimerkiksi pihaleikeistä
sekä musiikki- tai satuliikunnasta. Eri vuodenaikojen opettelemisen voi hyödyntää liikkumalla ulkona.
(Opetushallitus 2018, 43–44.)

5.2.4 Tunnetaitojen tukeminen taiteen avulla

Varhaiskasvatuksessa tehtävänä on tukea tavoitteellisesti lapsen musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja
kehollisen ilmaisun kehittymistä. Lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäku-
vaa edistää taiteellinen kokeminen sekä ilmaiseminen. Se edistää myös heidän valmiuksiaan ymmärtää
sekä jäsentää ympäröivää maailmaa. Kun lapsi tutkii, tulkitsee sekä luo merkityksiä eri ilmaisun taitoja
harjoittelemalla, hänen ajattelunsa ja oppimisen taitonsa kehittyvät. Lapsille taiteellinen ilmaisumuoto
tarjoaa motivoivia keinoja tekemään näkyväksi havaintoja, tunteita sekä luovaa ajattelua. Merkityksel-
lisiä asioita ilmaisumuotoihin tutustuttaessa ovat oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, moni-
puoliset välineet ja materiaalit, jotka ovat saatavilla, sekä riittävä ohjaus. Spontaani sekä ennalta suun-
niteltu toiminta sisältyvät taidekasvatukseen. Lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan tilaa ja ai-
kaa riittävästi sekä lapsen ilmaisua tuetaan yksilöllisesti. (Opetushallitus 2018, 42–43.)

5.3 Tunteiden tunnistaminen, hallinta ja ilmaiseminen

Tunnetaidot ovat käytössämme jokapäiväisessä elämässämme eri tilanteissa. Tunteiden tehtävä on ohjata meitä toimimaan parhaimmalla mahdollisella tavalla eri tilanteissa. Ihmisellä on luontainen kyky säädellä omia tunteitaan, mutta siihen hän tarvitsee harjoitusta läpi elämän. Lapsi oppii vanhemmiltaan sekä muilta kasvattajilta tunnetaitoja. Hän oppii niitä arjessa tapahtuvan ohjaamisen, tunteiden kohtaamisen ja niiden kanssa toimimisen kautta. Jotta lapsi pystyy kehittämään omia tunnetaitojaan, hän tarvitsee siihen aikuisen mallia ja tukea. Kun lapsi osaa tunnistaa, käsitellä ja ilmaista omia tunnekokemuksiaan sekä tulee ymmärretyksi aikuisen taholta turvallisesti, hänellä ei ole tarvetta esimerkiksi vetäytyä, lyödä tai huutaa. Lapsen ymmärtäessä ja pystyessä ilmaisemaan omia ja toisten ihmisten tunteita, sosiaaliset tilanteet ja itsensä sekä toisten ihmisten huomioiminen helpottuvat. (Tunne & taida 2019.)

Jos lapsella on suuria puutteita tunteidenkäsittelytaitoissaan, hän ei pysty hyötymään muiden lasten seurasta. Tämän vuoksi ryhmätilanteet voivat epäonnistua. Lapsiryhmässä tapahtuu tunnetaitojen oppimista jatkuvasti. Aikuisen tehtävä on auttaa ja ohjata lasta näissä tilanteissa ja harjoitella uusia tunnetaitoja yhdessä. Ilman ohjausta lapsiryhmässä voi tapahtua asioita, jotka vaikuttavat tunnetaitojen vinoutumiseen. Ryhmässä joku lapsista saattaa oppia alistumaan, kun taas toinen lapsista voi oppia määräälemään ja alistamaan muita. Aikuisen tehtävä on seurata ja havainnoida lapsiryhmän toimivuutta sekä tarvittaessa opettaa lapsia tasa-arvon kunnioittamiseen. Lasten on tärkeää opetella vuorottelemaan, neuvottelemaan, tekemään kompromisseja, pettymään, voittamaan sekä häviämään. (Opetushallitus 2019.)

Tunteiden tunnistaminen tarkoittaa taitoa tunnistaa omia tunteita omassa mielessään ja kehossaan sekä nimetä ne. Tutkimuksissa on havaittu, että tunteiden nimeäminen rauhoittaa oloa. Tunteiden hallinta eli sietäminen ja kannattelu auttavat siihen, ettei ihminen lähde toimimaan impulssien mukana hetkessä. Tunteen sietämiseen kuuluu tunteen hyväksyminen ”nyt tunnen näin”. (Tunne & taida 2019.) Lapsen ollessa tietoinen omista tunteistaan hänelle voi ennakoida hyviä sosiaalisia taitoja, sosiaalista pätevyyttä sekä tovereiden hyväksyntää. Tunnetaidot vaikuttavat ihmisen kehitykseen usein eri tavoin. Ne vaikuttavat esimerkiksi taitoon auttaa muita, sosiaaliseen kyvykkyyteen sekä koulusuoriutumiseen, tunteeseen omasta kyvystä ratkaista ongelmia (ratkaisukeskeisyys), vanhempiin ja yhteiskuntaan suhtautumiseen sekä kykyyn pyytää apua pulmissa. (Opetushallitus 2019.)

Tunteiden ilmaisu eli tunteen purkaminen ja sen käsittely voi tapahtua eri menetelmin, koska aina tunteiden sanallinen ilmaisu ei onnistu. Näitä menetelmiä voivat olla esimerkiksi luovat, keholliset tai liik-

keelliset menetelmät. Lapselle luonnollinen tapa ilmaista tunteitaan on luovuus ja toiminnallisuus. Purkaessamme sekä käsitellessämme omia tunteitamme, autamme tunnetaakan kehosta ja mielestä ulos. (Tunne & taida 2019.)

5.4 Lapsen kaltoinkohtelu ja laiminlyönti

Lapsen kaltoinkohtelulla tarkoitetaan lasta fyysisesti tai psyykkisesti vahingoittavaa toimintaa, jota lapsen vanhemmat tai toiset aikuiset toteuttavat. Kaltoinkohtelun muotoja ovat fyysinen ja psyykkinen pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö tai lapsen tarpeiden laiminlyöminen. Kaltoinkohtelu voi olla suoraan lapseen kohdistuvaa tai lapsi voi kokea sitä toisten ihmisten välisen väkivallan kautta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Lapseen kohdistuva kaltoinkohtelu ei välttämättä näy ulospäin ja siksi ulkopuoliset eivät välttämättä ole tietoisia siitä (Tunnista väkivalta).

Lapsen fyysisten tarpeiden laiminlyönti voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että aikuinen ei huolehdi lapsen ravinnon saamisesta tai hygieniasta tai laiminlyö lapsen emotionaalisia tarpeita. Lapsen tarpeiden laiminlyöntiä on myöskin se, jos aikuista ei ikään kuin kiinnosta lapsensa altistuminen esimerkiksi huumausaineille ja muulle haitalliselle käytökselle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsen kaltoinkohtelu voi tapahtua kasvatuksellisena väkivaltana, jolloin vanhempi pyrkii ohjaamaan lapsen käyttäytymistä fyysisen väkivallan avulla. Tällöin aikuinen voi myös ylläpitää auktoriteettiaan. Joissain tapauksissa vanhempi voi laiminlyödä lastaan, jos hän ei tiedosta lapsen erityistarpeita esimerkiksi kehitysvammaisen lapsen hoidossa. Syynä lapsen kaltoinkohtelulle voi olla myös vanhemman omaan mielenterveyteen liittyvä kuormittavuus tai mielenterveysongelmat. Jotkut vanhemmista ovat voineet omassa lapsuudessaan joutua kokemaan kaltoinkohtelua ja laiminlyöntiä, jolloin itse vanhempana heidän kykynsä vastata lapsen tarpeisiin ei ole johdonmukaista. (Tunnista väkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto.)

Jos lapsi ei koe hänellä olevan rauhallista ja turvallista vanhempaa ja jatkuva pelko on kehittynyt stressiksi, lapsi voi myöhemmin alkaa käyttäytyä arvaamattomasti. Pahoinpitely ja kaltoinkohtelu voi olla yksi syy psyykkisten sairauksien puhkeamiselle. Usein lasten oireet väkivallasta eivät ole näkyviä, tai erilaiset väkivallasta johtuvat ruhjeet ja mustelmat nähdään vain vahinkojen tai normaalien tapaturmien

aiheuttamina. Jos väkivaltaa lasta kohtaan toteutetaan ikään kuin kasvatustarkoituksella lapsen pahuuksien tekemisten vuoksi, voi lapsi oppia alistumaan ja vähätteleämään omia tunteitaan ja tarpeitaan. Lapsi voi ikään kuin ajatella ansaitsevansa väkivaltaa, koska on käyttäytynyt huonosti. (Kauppi 2013.)

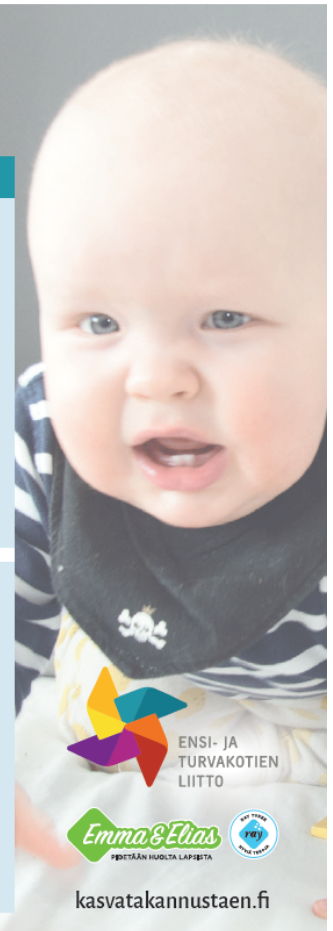
Alle kouluikäiset lapset, jotka ovat kokeneet väkivaltaa, voivat olla aggressiivisia, vetäytyviä tai heillä voi olla kehollisia oireita. Kouluiässä lapsilla voi olla esimerkiksi ongelmia käytöstavoissa tai itsetunnessa, masennusta, ahdistuneisuutta tai itsetuhoisuutta. Nuoret voivat oireilla myös vakavammin. He voivat esimerkiksi sairastua psyykkisesti, kokea vaikeuksia sosiaalisissa suhteissaan, ja myös esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä voi esiintyä. (Kauppi 2013.)

Väkivallan ja laiminlyönnin seuraukset voivat olla ylisukupolvisia, eli ne voivat siirtyä sukupolvelta toiselle. Väkiältä vaikuttaa sekä psyykkiseen että fyysiseen kehittymiseen, ja lapsen kokema väkiältä ja kaltoinkohtelu voivat myös vaikuttaa siihen, millainen vanhempi hänestä tulee omille lapsilleen. (Kauppi 2013.)

KUVA 1. Kasvatuksellisen väkivallan nelikenttä (Kasvatuksellisen väkivallan nelikenttä. Ensi- ja turvakotien liitto.)

KASVATUKSELLISEN VÄKIVALLAN NELIKENTTÄ®

	Väkivalta (tekeminen)	Laiminlyönti (tekemättä jättäminen)
Fyysinen	<p>Fyysinen väkivalta</p> <p>Lyöminen, läpsiminen Riepottelu, kovakourainen käsittely Potkiminen, töniminen Ravistelu, repiminen Polttaminen Tukistaminen, luunapit Huumaaminen, tarpeeton lääkitseminen Jne.</p>	<p>Fyysisten tarpeiden laiminlyönti</p> <p>Lapsen asianmukainen hoito, huolenpito, ravinto, hygienia tai vaatetus Lapsen turvaaminen ja suojele Lapsen asialliset asuinolosuhteet Lapsen terveys ja sairaanhoito Lapsen koulutus Lapsen valvonta ja ohjaus sekä ikätasoiset virikkeet</p>
Henkinen	<p>Henkinen väkivalta</p> <p>Kuvaa lapsen ja lapselle läheisen aikuisen välisiä tapahtumia / tilanteita</p> <p>Väkivallalla uhkaaminen/symbolinen aggressio Pelottelu esimerkiksi hylkäämisellä tai satuttamisella Näkymättömäksi tekeminen Sanallinen loukkaaminen Nöyryyttäminen ja halveksinta Syyllistäminen, mielen manipulointi Hyväksynnällä ja rakkaudella kiristäminen Eristäminen Tunkeilevuus Jne.</p>	<p>Henkinen laiminlyönti</p> <p>Kuvaa lapsen ja lapselle läheisen aikuisen välistä suhdetta ja vuorovaikutusta</p> <p>Vanhemman suhtautuminen ja asenne lapseen on kielteinen, vihamielinen tai torjuva Vanhempi on välinpitämätön lapsen tarpeita kohtaan Vanhempi ei ole tunnetasolla lapsen saatavilla tai ei vastaa lapsen tunteisiin sensitiivisesti Vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä on lapsen ikään nähden epäsopivaa Vanhempi ei pysty tunnistamaan lapsen yksilöllisiä rajoja Vanhempi ei tue lapsen myönteisten sosiaalisten taitojen kehittymistä</p>

5.5 Ylisukupolvisuus

Kuormittavilla tekijöillä lapsuuden perheen elämässä voi olla hyvin pitkäaikaisia seurauksia. He saattavat kohdata useita vaikeita asioita, jotka myöhemmin vaikuttavat lasten hyvinvointiin. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi työttömyys, toimeentulovaikeudet, asumisen ongelmat, mielenterveys- ja päihdeongelmat, muut terveysongelmat, vanhempien väliset jatkuvat riidat, konfliktit ja avioero sekä väkivalta ja laiminlyönti. Perheen kohtaamat yksittäiset vaikeudet eivät välttämättä johda laajempiin hyvinvointiin liittyviin ongelmiin tai syrjäytymiseen. Elinolojen lapsuuden perheessä on havaittu liittyvän myöhempien ikävaiheiden terveyteen, terveystyökaluun ja hyvinvointiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.) Jotta voitaisiin ehkäistä ylisukupolvisuuden ongelmia, on tärkeää varmistaa lapsen ja vanhempien tuen tarve, tukea vanhemmuutta ja heidän pärjäävyyttään, tukea perheitä jo varhain sekä ottaa perhe huomioon palveluissa kokonaisuutena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsiin ja lasten kasvatukseen kohdistuvat asenteet ovat muuttuneet Suomessa paljon, mutta hitaasti. Vielä vuonna 1984 on ollut hyväksyttyä kurittaa lastaan ruumiillisesti. Vanhemmat ovat kasvattaneet

lapsiaan väkivallan ja laiminlyönnin keinoin, ja lasten kasvatuksessa avainasemassa olivat esimerkiksi kurin pitäminen ja ehdoton auktoriteetti, jota lasten tuli noudattaa. (Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Ensi- ja turvakotien liitto.)

Suomalaisessa kulttuurissa lapsen mahdollisimman varhainen itsenäistyminen on nähty tärkeänä asiana, ja lasten on odotettu pärjäävän itsenäisesti jo pienestä pitäen. Avun pyytämistä toiselta on pidetty heikkoutena ja hävettävänä asiana. Myöskään lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa ei ole paljoa tunteista puhuttu, ja etenkin negatiivisista tunteista puhumista on vältetty. Moni tuon ajan lapsi, joka tänä päivänä on omien lastensa vanhempi, on kokenut näitä asioita lapsuudessaan. Sanotaan, että vanhempi käyttää lastaan kasvattaessa samoja piirteitä, joita hänen omat vanhempansa ovat käyttäneet häntä kasvattaessaan. Näin lapselle haitalliset kasvatustavat ja vuorovaikutus siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Ensi- ja turvakotien liitto.)

6 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN INTERVENTIOIDEN TOTEUTUS

Lapsen turvallisuus -projekti toteutettiin Ulkometsän päiväkodissa Kokkolassa, yhteistyössä Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän kanssa Ensi- ja turvakotien liiton kordinoiman Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeen parissa. Projektiin kuului yhteensä viisi interventiota. Niistä neljä tapahtui lapsiryhmässä. Ensimmäisen intervention käyimme lapsiryhmään tutustumiseen. Toinen, kolmas ja viimeinen interventio toteutettiin lapsiryhmässä. Yksi interventioista toteutettiin Ulkometsän päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille järjestettävänä luentona, yhteistyössä Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeen edustajan sekä Ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän edustajan kanssa.

6.1 Ensimmäinen vierailu lapsiryhmään ja lapseen tutustuminen

Kävimme tutustumassa lapsiryhmään ennen varsinaisten interventioiden aloittamista. Tavoitteena oli, että lapset näkevät meidät ja tutustuvat meihin hieman jo ennen kuin tulemme vetämään omat interventiomme. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta tuli toive, että vetäisimme projektin interventiot ryhmän 5-vuotiaille. Ryhmässä 5-vuotiaita on yhdeksän.

Aloitimme aamupiirillä. Paikalla oli ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja seitsemän lasta. Lapset ottivat meidät hyvin vastaan ja pääsimme nopeasti mukaan ryhmän toimintaan. Aluksi esittelimme itsemme ja kerroimme, miksi olemme päiväkodissa ja mitä tulemme tekemään heidän kanssaan Lapsen turvallisuus -projektimme aikana. Myös lapset esittelivät itsensä kertomalla oman nimensä. Sovimme ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, että hän vetää aamupiirin leikit tällä kertaa, jotta me pääsemme seuraamaan ja havainnoimaan ryhmän lasten toimintaa. Näin tulemme myös tutuiksi lapsille ennen kuin me tulemme pitämään omat interventiomme heille. Osallistuimme aktiivisesti mukaan leikkeihin ja lauluihin.

Teimme Turva10-menetelmää varten vanhemmille kirjeet, joissa kerroimme tulevasta opinnäytetyöprojektistämme ja pyysimme lupaa heidän lapsensa osallistumiselle Turva10-menetelmään. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja jakoi ne lasten lokeroihin kotiin vietäväksi.

6.2 Luento päiväkodin henkilökunnalle

Järjestimme Ulkometsän päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille luennon, joka käsitteli perheväkivaltaa, väkivallan eri muotoja sekä väkivallan puheeksi ottoa. Luennon tavoitteena oli myös lisätä tietoa Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisemisen 2017–2020 -hankkeesta sekä esitellä henkilökunnalle puheeksi oton väline Turva10. Luennon aiheina oli väkivallan eri muodot ja sen puheeksi otto, josta oli luennoimassa Kokkolan Ensi- ja turvakotien Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän edustaja, sekä Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisemisen 2017–2020 -hanke ja Turva10, joista luennoi Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisemisen 2017–2020 -hankkeen edustaja.

Kokkolan Ensi- ja turvakotien Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän edustaja kertoi luennossaan muun muassa väkivallan ja normaalin riitelyn eroista, perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ilmiönä sekä väkivallan eri muodoista, väkivallan kierteestä ja lasten kaltoinkohtelusta ja sen merkeistä. Lisäksi käytiin läpi hieman tilastoja liittyen lähisuhdeväkivaltaan.

Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisemisen 2017–2020 -hankkeen edustaja esitteli luennollaan itse hanketta, sen tavoitteita ja tarkoitusta sekä puheeksi oton väline Turva10:ä ja sen tavoitteita ja tarkoitusta. Hän kertoi myös, kuinka Turva10:ä voidaan käyttää ja mitä hyötyä siitä on lapselle ja hänen perheelleen sekä päiväkodin henkilökunnalle.

Luento järjestettiin päiväkodin liikuntasalissa, jossa oli tarpeeksi tilaa siihen tarkoitukseen. Varasimme paikalle kahvia, mehua sekä keksejä viihtyvyyden lisäämiseksi. Luennon alussa esittelimme itsemme ja kerroimme projektistamme sekä siitä, mitä olemme tulossa tekemään Käpytikkojen ryhmässä. Esittelimme luennon pitäjät ja annoimme puheenvuoron heille. Luennot haluttiin pitää keskusteleivina, joten kysymyksiä ja ajatuksia sai esittää kesken luentojen. Lisäksi luentojen jälkeen oli varattu aikaa, jolloin osallistujat saivat esittää kysymyksiä ja kertoa kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Luennot herättivät keskustelua toivotusti, ja osallistujilla oli monia hyviä kysymyksiä. Osallistujat kysyivät erityisesti kysymyksiä liittyen hankkeeseen ja Turva10-menetelmään.

6.3 Tunteita käsitteleviä leikkejä

Olimme suunnitelleet tunteisiin ja tunnetaitoihin liittyviä leikkejä leikittäväksi. Kokoonnuimme lasten ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lepohuoneeseen, sillä siellä mahtui hyvin liikkumaan ja

leikkimään, mutta se oli myös sopivan pieni huone siihen, että jokainen sai äänensä kuulumaan, ja lasten keskittyminen sekä ryhmän hallitseminen onnistui hyvin. Järjestimme leikit aamuun, koska aamupäivän toimintahetki sijoittuu tähän ajankohtaan päivittäin ja ajattelimme sen olevan lasten keskittymisen ja jaksamisen kannalta paras mahdollinen ajankohta.

Menimme lasten kanssa piiriin istumaan. Olimme ottaneet mukaan pehmolelun, Poko-nallen, jonka avulla tavoitteenamme oli motivoida lapsia mukaan toimintaan. Lapset olivat innoissaan Poko-nallesta ja odottivat vuoroaan saadakseen sen omaan syliinsä. Alustimme tilannetta kertomalla, että kaikki tunteet ovat sallittuja ja niistä saa aina puhua ja kertoa aikuiselle. Kävimme yhdessä läpi tunteita, kuten ilo, suru, viha, hämmästys, inho ja pelko. Valitsimme kyseiset tunteet, koska ne kuuluvat perustunteisiin. Lapsille tunteet olivat melko tuttuja. Pyysimme lapsia kertomaan vuorotellen Pokolle sekä meille oman nimensä, ja miltä heistä tällä hetkellä tuntuu. Aloitimme kierroksen kertomalla omat nimemme ja tuntemuksemme. Kerroimme olevamme iloisia päästessämme päiväkotiin, mutta meitä hieman jännitti. Mietimme myös yhdessä lasten kanssa, missä kohtaa kehossa ilo ja jännitys tuntuvat. Kerroimme, että Pokoa hieman jännittää ja kysyimme lapsilta, mistä Poko-nallen jännitys voisi johtua. Lapset osasivat hienosti kertoa, että Poko-nalle varmasti jännittää uusi paikka ja uudet ihmiset.

Lapset kertoivat vuorollaan oman nimensä ja miltä heistä tuntuu. Osalle lapsista oli vaikeaa nimetä omaa tunnettaan. He sanoivat tunnetilakseen ”tavallinen”. Kysyimme lapsilta, mitä tämä heidän tavallinen-tunteensa tarkoittaa, mutta he eivät osanneet vastata siihen. Autoimme yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lasta nimeämään oman tunteensa kertomalla esimerkkejä tunteista, kuten iloinen, surullinen tai jännittynyt. Tämän avulla lapsi osasi kertoa oman tunnetilansa paremmin ja rohkeammin. Pääosin lapset kuitenkin osasivat nimetä oman sen hetkisen tunteensa ja kertoa, missä se tuntuu tai voisi tuntua. Osa lapsista osasi nimetä monia erilaisia tunteita hyvin. He esimerkiksi kertoivat heitä väsyttävän, koska on täytynyt herätä aikaisin. Muutama lapsi toi ilmi sen hetkisen tunteensa lisäksi myös muitakin lähiaikoina kokemiaan tunteita. He kertoivat, että ovat nähneet viime aikoina yöllä painajaista, joka pelotti. Keskustelimme näistä tilanteista lasten kanssa ja kerroimme, että on hienoa ja rohkeaa, kun he kertovat näistä tunteista meille. Puhuimme lasten kanssa myös siitä, että tunteista kannattaa aina puhua aikuiselle. Jos lasta esimerkiksi pelottaa, aikuinen voi auttaa häntä siinä tilanteessa.

Esittäytymisen jälkeen aloimme leikkiä Missä tunne tuntuu -leikkiä, jossa yhdistyvät liikunta, tunteiden tunnistaminen, sanoittaminen sekä niiden ilmaiseminen. Poko-nalle oli mukana leikissä ja sen avulla kysyimme lapsilta, miltä Poko voisi näyttää tai miten se voisi liikkua, kun se kokee erilaisia tunteita. Kävimme läpi perustunteiden lisäksi myös muita tunteita, kuten väsymys, jännitys ja innostuneisuus.

Lapset osallistuivat aktiivisesti leikkiin ja ehdottivat myös omia tunteitaan. Välillä heidän oli vaikeaa keskittyä ja siirtyä tunteesta toiseen. Liikuimme tunteiden mukana, esimerkiksi hyppien iloisesti ja tömistellen vihaisesti.

Viimeisenä leikimme vielä Millainen ihminen -leikkiä, jossa tavoitteena oli harjoitella tunteiden ilmaisemista ja näyttämistä. Leikissä vetäjä kuiskaa tunteen lapselle, joka näyttelee tunteen muille. Muut yrittävät arvata kyseisen tunteen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.) Pyysimme lapsia viittaamaan, kun he haluavat tulla esittämään jotain tunnetta. Lapset malttoivat melko hyvin odottaa omaa vuoroaan. Kuiskasimme vuorotellen tunteita, joita olivat perustunteiden lisäksi esimerkiksi innostuneisuus, ärsyyntyneisyys ja väsymys. Suurin osa lapsista halusi tulla esittämään tunnetta useaan kertaan. Lapset tunnistiivat toistensa esittämiä tunteita erittäin hyvin. HavaitSIMME, että lasten oli kuitenkin vaikeaa näytellä esimerkiksi innostunutta, jota oli myös melko vaikeaa arvata, sillä lapset näkivät tunteen näyttelemisen lähinnä iloisuutena.

6.4 Tämän hetkinen tunteeni -maalaus

Tässä interventiossa lapset saivat maalata sen hetkisen tunteensa paperille. Tunne sai olla mikä tahansa. Ennen kuin pyysimme lapsia maalaamaan sen hetkisen tunteensa, näytimme heille Poko-nallen tekemän maalauksen ja kerroimme Pokon maalanneen auton ja auringon, koska hän oli ollut kovin iloinen päästessään ensimmäistä kertaa auton kyytiin, ja aurinkokin paistoi. Poko-nallen maalauksen nähtyään lapset innostuivat tekemään omaa maalaustaan.

Lasten maalatessa aikuiset toimivat kannustavasti ja motivoivat lasta maalaamaan rohkeasti sitä, miltä hänestä tuntui sillä hetkellä ja miltä hänen tunteensa näyttää. Lisäksi kysyimme jokaiselta lapselta heidän maalatessaan, mitä tunnetta hän tuntee parhaillaan ja mitä hän piirtää. Aikuiset kirjoittivat maalausten yläreunaan, mitä lapsi kertoi maalauksestaan. Jos lapselle oli vaikeaa kertoa tunteestaan, aikuinen auttoi keskustelemalla ja ohjaamalla. Lasten oli melko helppoa kertoa omasta maalauksestaan ja siihen liittyvistä tunteista. Muutaman lapsen taideteokseen sisältyikin useampi asia, josta lapsi oli esimerkiksi iloinen juuri sillä hetkellä. Lapset osasivat myös monipuolisesti kuvailla tunnettaan ja kertoa maalauksessaan esiintyvistä asioista ohjaajille sekä muille lapsille.

Sijoitimme tämänkin intervention aamupäivälle. Tässä interventiossa lapsia oli paikalla kahdeksan, ja jaoimme lapset kolmeen pöytäryhmään. Näin jokaisessa pöytäryhmässä oli yksi aikuinen tukemassa ja

ohjaamassa lapsia ja heidän työskentelyään. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ohjasi yhtä pöytäryhmää meidän lisäksi. Näimme ryhmäkoon sopivana, sillä pystyimme antamaan lapsille heidän tarvitsemaansa yksilöllisempää tukea ja ohjausta. Intervention tavoitteena oli, että lapsi oppii tunnistamaan, nimeämään ja kuvailemaan omaa tunnetilaansa.

6.5 Turva10

Ryhmän lapsista jokainen yhdeksästä oli saanut luvan osallistua Turva10:n tekemiseen. Paikalla oli viisi lasta. Sovimme ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, että teemme Turva10:ä yhden lapsen kanssa kerrallaan kahden kesken rauhallisessa tilassa, ja muut ryhmän lapsista saavat sillä aikaa värittää värityskuvia ryhmän omissa tiloissa. Järjestely oli onnistunut. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tuli mukaan Turva10:n tekemiseen muutaman lapsen kanssa. Näin hän näki, miten menetelmä käytännössä toimii, ja samalla hän pystyi havainnoimaan lapsia sekä meidän työskentelyämme.

Kävimme Turva10:n lapsen kanssa läpi kysymys kerrallaan edeten ensimmäisestä kysymyksestä aina seuraavaan. Koimme Turva10-lomakkeen helpoksi edetä lapsen kanssa. Jos lapsi ei esimerkiksi osannut tai halunnut vastata johonkin kysymykseen, siirryimme seuraavaan, emmekä jääneet pohtimaan yhtä kysymystä liian pitkäksi aikaa. Etenimme siis lapsen mukaisesti, lapsen ehdoilla. Lapset suhtautuivat Turva10:n tekemiseen pääosin positiivisesti. Jotkut lapsista aloittivat Turva10:n tekemisen rohkeammin ja nopeammin, kun toisilla kesti hieman kauemmin ennen kuin pääsivät vauhtiin. Lapsen persoonalla ja luonteella oli siis varmasti vaikutusta siihen, miten hän lähti Turva10:ä tekemään. Joidenkin kuvien kohdalla osa lapsista kysyi, mitä mikäkin kuva esittää, jolloin kerroimme lapsille, mitä kuvassa tapahtuu. Tämä helpotti lapsia kysymyksiin vastattaessa. Pääosin kuvat olivat kuitenkin selkeästi ymmärrettävissä lapsille, joten Turva10:n tekeminen onnistui sujuvasti.

7 LAPSEN TURVALLISUUS -PROJEKTIN ARVIOINTI

Tämä luku sisältää koko Lapsen turvallisuus -projektin arvioinnin. Lisäksi esitellään sekä lasten ja päiväkodin henkilökunnan antamaa suullista ja kirjallista palautetta, jota keräsimme sekä interventioiden aikana että niiden päätteeksi. Myös projektin tekijöiden itsearviointi sisältyy tähän osioon.

7.1 Interventioiden arviointi

Lasten kanssa toteutetuissa interventioissa käsitelimme tunteita leikin, liikunnan, taiteen sekä tutkimisen ja oppimisen kautta. Eri leikkien kautta käsitelimme erilaisia tunteita sekä miltä ne voisivat tuntua kehossa, miltä ne näyttävät kasvoilla sekä miten erilaiset tunteet vaikuttavat esimerkiksi ihmisen olemiseen ja liikkumiseen. Tutkimme lasten kanssa tunteita ja sitä, mitkä asiat niihin vaikuttavat. Mietimme yhdessä lasten kanssa, milloin ja missä tilanteissa he tuntevat tietynlaisia tunteita ja mitkä asiat tunteiden ilmenemiseen ja kokemiseen vaikuttavat. Keskustelimme lasten kanssa myöskin siitä, miksi tunnemme erilaisia tunteita ja mistä ne johtuvat. Jätimme aina keskusteluissamme tilaa lasten kysymyksille ja ihmettellyille. Lapset osasivat kertoa tunteistaan melko hyvin. Muutama heistä sanoi tunnetilakseen ”tavallinen”, jolloin esitimme lisäkysymyksiä, jotta meille selviäisi, mitä he sillä tarkoittavat. He kuvailivat sen pääasiassa positiivisella tavalla, mutta eivät osanneet tarkkaan kertoa, millainen tunne on kyseessä.

Lapset tunnistivat helposti ja nopeasti, kuinka ihminen liikkuu tuntiessaan erilaisia tunteita. Leikimme leikkiä, jossa liikuimme esimerkiksi surullisesti laahustaen tai todella iloisesti hyppien ylös ja alas. Liikuimme monipuolisesti ja eri temmoin lasten kanssa.

Olimme suunnitelleet interventiomme ennalta, mutta jätimme maalauksessa tilaa lapsen omille spontaanille ajatuksille ja tunteille, joita kysymyksemme heissä herättää. Myös maalauksen aiheena olivat tunteet ja niiden kokeminen ja ilmaiseminen. Koska jokainen meistä on omanlaisensa yksilö, yhdelle sanallinen ilmaisu voi olla helpoin tapa ilmaista omia tunteitaan ja toiselle taas sanallinen ilmaisu voi olla vaikeampi osa-alue. Siksi on hyvä tarjota erilaisia mahdollisuuksia ilmaista omia tunteitaan. Maalauksen avulla pystyy piirtämään omien tunteidensa tarkoitusta ja sitä kautta kertoa maalauksestaan ja siinä esiintyvistä asioista ja tunteista. Maalauksen kautta lapsi pystyy tunnistamaan omia tunteitaan ja ilmaisemaan niitä. Innostimme lapsia tekemään maalausta Poko-nallen avulla, joka oli myös ”maalannut” oman tun-

nemaalauksensa. Tämä auttoi osaa lapsista motivoitumaan oman maalauksensa parissa. Annoimme tarvittaessa jokaiselle yksilöllistä ohjausta, jotta lapsen innostuneisuus ja itsevarmuus pysyisi yllä tätä maalausta tehdessä.

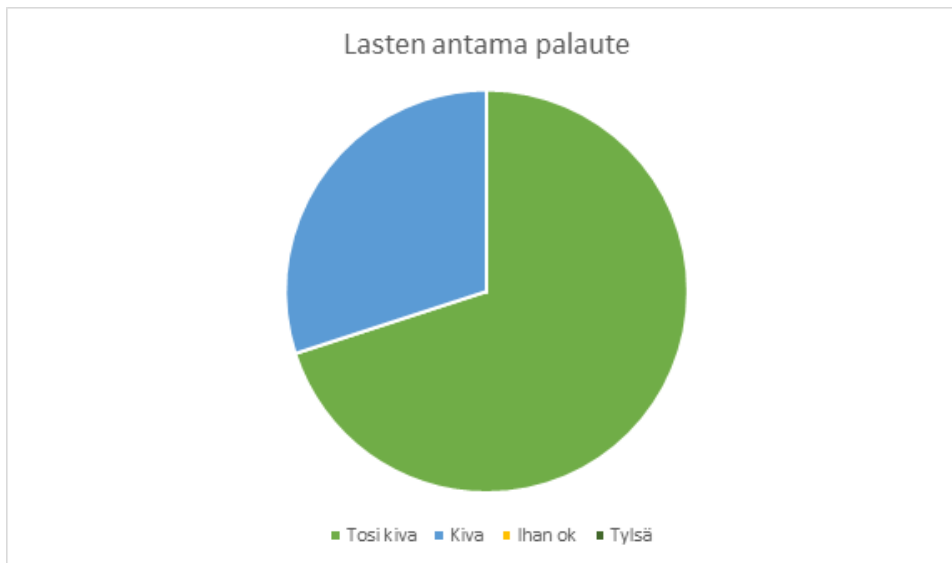
Interventioissamme käsitelimme tunteita usealla eri tavalla lasten kanssa. Leikimme tunteisiin liittyviä liikunnallisia leikkejä, maalasimme luovin menetelmin tunteisiin liittyvän maalauksen sekä keskustelimme jokaisen intervention ohessa lasten kanssa tunteista. Jutellessamme lasten kanssa tunteista liitimme kysymykset päivän kuulumisiin ja sitä kautta tunteisiin. Kyselimme lapsilta esimerkiksi ”miltä sinusta tuntuu nyt”, ”miltä sinusta tuntui, kun aamulla heräsit”. Kysymysten kautta jatkoimme keskustelua lasten kanssa, mikä sujuikin luontevasti. Näin lapset saivat käsitellä ja miettiä omia tunteitaan arkisten asioiden äärellä.

7.2 Lasten palaute

Projektin aikana lapset saivat antaa palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti. Pyysimme lapsilta suullista palautetta interventioiden päätteeksi. Suullinen palaute sisälsi paljolti ”ihan kivaa” ja ”kivaa” vastauksia, kun kysyimme, mitä mieltä lapset olivat esimerkiksi leikeistä.

Lapset antoivat kirjallista palautetta hymynaamapalautteen avulla toisen lapsille toteutetun intervention jälkeen. Pyysimme lapsilta kirjallista palautetta leikeistä sekä maalaamisesta (LIITE 5). Palautteessa oli neljä erilaista hymynaamaa. Ohjeistimme lapsia värittämään sen hymynaaman, joka kuvaa heidän tunteuksiaan ja mielipidettään meidän heille järjestämistämme leikeistä sekä maalauksesta. Lapsia oli paikalla seitsemän, ja viisi heistä valitsi vaihtoehdon, jonka mukaan leikit ja maalaus ovat olleet tosi kivoja. Kaksi lasta valitsi vaihtoehdon, jonka mukaan ne ovat olleet kivoja. Kukaan lapsista ei valinnut vaihtoehtoja: ihan okei tai tylsä (KUVIO 3).

KUVIO 3. Lasten antama palaute leikeistä ja maalauksesta

7.3 Henkilökunnan palaute luennosta

Luennolla käsiteltiin väkivallan puheeksi ottoa, Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hanketta sekä puheeksi oton väline Turva10:ä. Päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajien luentoa varten olimme laatineet palautelomakkeen (LIITE 6). Jaoimme lomakkeet ennen luentoa, joten heillä oli aikaa vastata kysymyksiin sekä luennon aikana että sen jälkeen. Luennon jälkeen oli aikaa antaa suullista palautetta ja esittää kysymyksiä. Luento haluttiin pitää keskustelevana, joten mielipiteitä ja kysymyksiä sai esittää myöskin luennon aikana.

Palautelomakkeissa oli viisi avointa kysymystä, joissa pyydettiin palautetta luennosta sekä sen hyödyllisyydestä ja Turva10:stä. Palaute oli positiivista. Luento oli henkilökunnalle mieleinen, ja he pitivät aihetta erityisen tärkeänä. Aihe oli kaikille tuttu, mutta asioita oli hyvä nostaa esille ja miettiä niitä lisää, erityisesti lapsen näkökulmasta. Alla VäkiValta puheeksi -luennosta ja puheeksi oton väline Turva10:stä esiin nousseita asioita:

Kyllä asiat tuttuja, mutta hyvä muistella ajoittain. Lapsen laiminlyötiin uutta ajatusta, ettei ”unohdu” arjessa.

Rohkeutta ottaa huolet puheeksi, kynnyks matalaksi, rohkeutta keskustella asioista vanhempien kanssa.

Tärkeitä asioita arjessa, herkkyys kuunnella ja kohdata.

On hyvä ja kattava luento.

Hyvä ja asiantunteva luento. Hyvä tietopaketti.

Lapsen kanssa helpottaa/konkretisoi käsiteltäviä asioita.

Otan mielelläni/ilolla käyttöön. Kuvat ja materiaali helpottavat, on helppo ottaa käyttöön.

Helpon oloinen ja hyvät kuvat, joilla puheeksi ottaminen helppoa. Vaatii kyllä ensin itseltä asiaan perehtymistä ja että tietää miten toimin.

7.4 Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan palaute Lapsen turvallisuus -projektista

Pyysimme palautetta ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta projektistamme viimeisen intervention jälkeen. Kysyimme tässä kyselyssä häneltä palautetta myös Turva10-menetelmästä, jonka toteutimme hänen ryhmänsä lapsille, koska hän oli mukana tekemässä Turva10:ä muutaman lapsen kanssa meidän kanssamme.

Palautteessa hän kertoi, että he osallistuivat mielellään lasten kanssa projektiimme. Myös vanhemmat osallistuivat mielellään projektiimme. Hän kuvasi, että toteutimme projektia ammattitaitoisesti ja projektin kokonaisuus oli hyvä. Teemapäivät oli suunniteltu ja valmisteltu hyvin.

Turva10-menetelmää hän kuvasi hyväksi ja käyttökelpoiseksi. Hän koki Turva10:n hyödylliseksi sen vuoksi, koska on tärkeää jutella lapsen kanssa turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvistä asioista. Hän koki hyväksi Turva10:ssä myös sen, että siinä juteltiin lapsen vahvuuksista ja niistä asioista, joissa lapsi on hyvä. Turva10-menetelmälomakkeessa hän piti erityisesti kuvista, jotka helpottavat puheeksi ottamista.

7.5 Itsearviointi

Interventiot sujuivat onnistuneesti, ja suunnitelma sekä toteutus vastasivat suurelta osin toisiaan, mutta pieniä muutoksia teimme toteuttaessamme projektia. Alun perin suunnittelimme toteuttavamme projektin koko Käpytikkojen 3–5-vuotiaiden lasten ryhmän kanssa siten, että koko lapsiryhmä osallistuisi leikkeihin ja maalaukseen, mutta vain 4- ja 5-vuotiaat osallistuisivat Turva10:iin, sillä se on suunniteltu

käytettäväksi yli 4-vuotiaiden lasten kanssa. Suunniteltuamme projektia uudestaan ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa päädyimme vaihtamaan kohderyhmäksemme vain ryhmän 5-vuotiaat lapset. Koska olimme suunnitelleet interventiot toteutettavaksi koko lapsiryhmälle, jouduimme interventioiden aikatauluissa sekä muissa järjestelyissä tekemään pieniä muutoksia. Muutokset suunnitelmaan eivät olleet kuitenkaan vaikeita toteuttaa.

Yhteistyö päiväkodin, Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän sekä Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisemisen 2017–2020 -hankkeen edustajan kanssa oli helppoa ja mutkatonta. Olimme yhteydessä toisiimme puhelimitse, viestein sekä tarvittaessa järjestimme palaveria yhdessä. Projektia oli helppo suunnitella sekä toteuttaa yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa. Heiltä saimme hyviä ideoita ja näkökulmia projektiimme.

Jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet kysyä varhaiskasvatuksen opettajalta palautetta myös omasta projektiosaamisestamme. Palautekyselyssämme kysyimme häneltä enemmän projektin kokonaisuudesta palautetta, yksi kysymys olisi voinut liittyä meidän projektiosaamiseemme projektia toteuttaessa. Näin olisimme voineet arvioida paremmin omaa osaamistamme projektia toteuttaessamme.

Interventioiden aikana huomasimme, että pyytäessämme vanhemmilta lupaa lapsensa projektiin osallistumiseen olisimme voineet pyytää myöskin valokuvauslupaa, jotta olisimme saaneet raporttiin valokuvia esimerkiksi lasten maalauksista sekä toimintahetkistä. Näin dokumentoinnista olisi tullut monipuolisempaa.

Pääsimme tavoitteisiimme onnistuneesti. Olimme laatineet jokaiselle interventiolle oman selkeän suunnitelman sekä tavoitteet, joiden mukaan toimimme. Tarvittaessa joustimme suunnitelmasta ja toimimme tilanteen vaatimalla tavalla.

Yhtenä tavoitteenamme oli syventää varhaiskasvatuskompetensseihin pohjautuvaa tietämystämme ja osaamistamme. Projektin aikana olemme syventyneet varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä toimineet sen mukaisesti. Lapsiryhmän hallinta ja ohjaaminen on ollut iso osa interventioitamme, ja olemme käyttäneet erilaisia menetelmiä lasten kanssa työskennellessämme, huomioiden interventioissa leikin, taiteen, liikunnan sekä tutkimisen ja oppimisen. Olemme toimineet projektissamme vahvasti moniammatillisessa yhteistyössä muiden sosiaalialan toimijoiden kanssa, sekä olemme projektin vetämisen kautta oppineet myös johtamisen taitoja.

8 POHDINTA

Aloitimme projektimme suunnittelun keväällä 2018. Olimme miettineet aihetta yhdessä jo vuoden 2017 syksystä asti. Kun projektin aihe varmistui, lähdimme tekemään projektisuunnitelmaa. Olimme suunnitelleet aluksi, että projekti olisi mahdollisesti valmis jo keväällä 2019. Ajattelimme kuitenkin, että tarvitsemme enemmän aikaa tehdäksemme tästä hyvän projektikonaisuuden, minkä vuoksi päätimme, että projekti on valmis vuoden 2019 loppuun mennessä.

Kirjoitimme projektisuunnitelman yhdessä tasapuolisesti. Projektia suunnitellessamme huomasimme, miten paljon eri asioita ja näkökulmia pitää ottaa huomioon. Tässä asiassa tuimme toisiamme ja mieltimme omia vahvuuksiamme. Kumpikin sai käyttää omia vahvuuksiaan jo niissä asioissa, joissa on hyvä, mutta projektia tehdessämme astuimme myös oman mukavuusalueemme ulkopuolelle. Työskentely yhdessä oli mukavaa ja vaivatonta, ristiriitoja ei juuri syntynyt. Opimme kuitenkin, että on tärkeää kuunnella toista ja ottaa toisen mielipiteitä huomioon, vaikka itse olisi eri mieltä. Asioista, joissa olimme eri mieltä, keskustelimme ja otimme eri näkökulmia esille, esimerkiksi teorian tietoa. Päädyimme yhteiseen ratkaisuun aina ilman ongelmia.

Aikataulujen sovittaminen yhteen sujui hyvin interventioiden suunnittelun, toteuttamisen ja raportin kirjoittamisenkin osalta. Sovimme aihealueet tasapuolisesti samoin kuin sen, mitä teemme erikseen ja mitä yhdessä, ja kumpikin teki oman osansa onnistuneesti. Suurimmaksi osaksi kirjoitimme raporttia yhdessä. Näimme, että tämä muoto sopii meille parhaiten, koska tarvittaessa voimme kysyä toiselta, jos jokin asia mietityttää. Toinen opinnäytetyöprojektintekijöistä muutti raportin kirjoittamisen aikana toiselle paikkakunnalle, mutta siitä huolimatta yhteistyömme sujui hyvin ja aikataulut olivat helppo sovittaa yhteen.

Koemme, että projektiopinnäytetyön tekemisestä on ollut hyötyä meille molemmille ja sen tekeminen on ollut todella opettavaista. Asettamamme tavoitteet projektissamme täyttyivät. Projektin johtaminen oli aivan uusi asia meille molemmille, sillä emme ole aikaisemmin olleet mukana näin isossa projektissa, ja koemme oppineemme sen tekemisestä hyvin paljon. Projektin johtaminen on antanut paljon itseluottamusta sekä itsevarmuutta, kun on täytynyt olla hyvin oma-aloitteinen sekä itsenäinen, vaikka työtä onkin tehty yhdessä parin kanssa. Tämän projektin myötä olemme päässeet kunnolla syventämään toiminnan kehittämis- ja arviointiosaamistamme.

Lapsen turvallisuus -projektin on tarkoitus lisätä tietoisuutta lapsen kokemasta turvattomuudesta ja kaltoinkohtelusta, minkä myötä näihin asioihin on helpompi kiinnittää huomiota sekä puuttua tarpeeksi ajoissa. On tärkeää, etteivät lasten kanssa työskentelevät ihmiset sulje silmiään lapsen kokemalta turvattomuudelta tai kaltoinkohtelulta vaan puuttuvat rohkeasti asiaan. Halusimme tuoda uusia työkaluja sosiaalialalle Lapsen turvallisuus -projektin myötä. Näin voidaan ennalta ehkäistä mahdollisia tulevia ongelmia ja tukea lapsen turvallista kasvua ja hyvinvointia. Lapsuus on ainutkertaista, ja siksi ammattilaisten tulee suunnitella ja kehittää toimintaansa ja yhteiskuntaa siihen suuntaan, että lapset saisivat elää turvallisen ja hyvän lapsuuden, eikä heidän tarvitsisi kokea turvattomuutta tai kaltoinkohtelua. Mielletämme aiheemme on ajankohtainen ja sitä ei voi tuoda liikaa ammattilaisten tietoisuuteen.

Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuskompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit.)

Varhaiskasvatuksessa työskennellessä tulee tiedostaa sosiaalialan arvot sekä ammattieettiset periaatteet ja toimia niiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa ammatillista toimintaa toteutetaan lapsilähtöisyyden periaatteiden mukaisesti. Sosiaalialan asiakastyön osaamiseen kuuluu varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet huomioiden osata suunnitella, toteuttaa ja arvioida pedagogista toimintaa lapsille sekä osata arvioida lapsen yksilöllisiä tarpeita sekä lapsiryhmän tarpeita ja suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa sen mukaisesti. Toiminnan tulee olla myös lapsille mieleistä ja lapsilähtöistä. Sosionomi (AMK):n tulee osata myöskin ymmärtää ja tukea lasta ja hänen perhettään heidän elämässään kasvatuskumppanuuden periaatteet huomioiden. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit.) Osasimme Lapsen turvallisuus -projektissamme suunnitella ja toteuttaa pedagogista ja lapsilähtöistä toimintaa lapsiryhmälle. Arvioimme toimintaamme interventioiden jälkeen ja mietimme mitä olisimme voineet tehdä toisin. Keskityimme kuitenkin pääosin hyvin menneisiin asioihin, mutta oli opettavaista miettiä myös asioita, jotka olisi voinut ja kannattanut tehdä toisin, kuten dokumentointia olisi voinut olla enemmän.

Sosionomi (AMK):n on tärkeää tuntee sosiaalialan palvelujärjestelmä sekä työskennellä moniammatillisesti ja verkostomaisesti muiden ammatinharjoittajien kanssa, jotta osaa neuvoa ja ohjata lapsia ja perheitä oikeiden palveluiden piiriin tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen, päivähoiton ja lastensuojelun asiakirjat sekä lainsäädäntö ohjaavat ammattilaisen työskentelyä varhaiskasvatuksessa ja ammattilaisen tu-

lee osata toimia niiden mukaisesti sekä myös soveltaa niitä tarvittaessa. Myös lasten ja perheiden kuuluiksi tulemisen edistäminen kuuluu sosiaalialan ammattilaisten työhön. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit.) Lapsen turvallisuus -projektissa pääsimme mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön usean eri sosiaalialan toimijan kanssa. Oli mielenkiintoista ja motivoivaa olla mukana projektissa, jossa oli useita yhteistyökumppaneita. Tämä olisi voinut olla haastekin, mutta meillä yhteistyö sujui hyvin kaikkien toimijoiden kanssa, mikä helpotti projektin etenemistä paljon.

Erilainen kehittämistyö on myös tärkeä osa varhaiskasvatusta, jotta lapsille voidaan tarjota mahdollisimman laadukasta ja hyvää varhaiskasvatusta sekä päivähoitoa myöskin tulevaisuudessa. Maailma ja yhteiskuntamme muuttuu koko ajan, joten on tärkeää olla ajan hermolla ja olla valmis kehittämään niin osaamista, työyhteisöjä kuin palveluprosessejakin. Lapsen turvallisuus -projektissamme pääsimme seuraamaan Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017–2020 -hankkeessa kehitetyn Turva10-menetelmän kehittämistä kohti lopullista muotoaan jalkauttaessamme sitä päiväkotiin ja testatessamme sitä lapsiryhmässä.

LÄHTEET

- Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/?gclid=EAaIQobChMIjMXRpJ-P3QIVluiaCh3p1Q2YEAAAYASAAEgK5rvD_BwE. Viitattu 3.9. 2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. Kasvatuksellisen väkivallan nelikenttä C. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/kasvatuksellisen-vakivallan-nelikentta-c/>. Viitattu 13.11. 2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2019. Puhu turvallisuudesta lapsen ja nuoren kanssa – Turva10 kysymykset apunasi. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/puhu-turvallisuudesta-lapsen-ja-nuoren-kanssa-turva10-kysymykset-apunasi/> Viitattu 16.9.2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2019. Tietoa liitosta. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/https://ensijaturvakotienliitto.fi/kokkolanensiturvakoti/yhdistys/>. Viitattu 29.8. 2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. Tunnista väkivalta. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#lasten-kaltoinkohtelu-ja-kuristusvakivalta>. Viitattu 17.9. 2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Tunnista, puutu & auta. Saatavissa: <https://virtuaalikirja.fi/ensijaturvakotienliitto/>. Viitattu 12.11. 2019.
- Kauppi, A. 2013. Väkivalta ei jätä lapseen vain mustelmia. Haaste 1. Saatavissa: <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12013/vakivaltaeijatalapseenvainmustelmia.html>. Viitattu 12.11. 2019.
- Keisala, S., Matikka, J., Tahkola, S., Muukkonen, T. & Sellergren, H. 2016. Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Tunnista, puutu & auta. Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: <https://virtuaalikirja.fi/ensijaturvakotienliitto/kirjat/vakivalta-ja-laiminlyonti-tunnista-ja-puutu/luku-1-2/#last>. Viitattu 13.11. 2019.
- Kettunen, I. 2017. Anna lapselle oivalluksen ilo. Talentia-lehti. Saatavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/anna-lapselle-oivalluksen-ilo/>. Viitattu 17.9. 2019.
- Kokkolan ensi- ja turvakoti ry. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kokkolanensiturvakoti/>. Viitattu 3.9. 2019.
- Laitinen, M. & Åkerfelt, T-L. Leikki esiopetuksessa -tukimateriaali. Opetushallitus. 2016. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/leikki_esiopetuksessa_tukimateriaali_0.pdf. Viitattu 13.9. 2019.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Sata leikkiä. Leikkipäivä. Saatavissa: <https://www.xn--leikkipiv-12ac.fi/sata-leikkia/>. Viitattu 14.11. 2018.
- Opetushallitus. 2019. Mitä on varhaiskasvatus? Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>. Viitattu 21.10. 2019.

Opetushallitus. 2019. Tunteesta tunteeseen. Ohjaajan opas. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteest-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>. Viitattu 21.10. 2019.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Viitattu 11.9. 2019.

Paasivaara, L, Suhonen, M. & Virtanen P. 2013. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Helsinki. Tietosanoma.

Pahkala, K. & Truve, K. 2018. Uskallammeko antaa tilaa lasten tunteille? Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/uskallammeko-antaa-tilaa-lasten-tunteille/>. Viitattu 16.10. 2019.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7b605176-cddd-4bab-b0e4-3b99865d2fa2>. Viitattu 3.9. 2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus. Viitattu 12.11. 2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lapsen kaltoinkohtelu. Lapset, nuoret ja perheet. Saatavissa: https://thl.fi/en/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lapsen-kaltoinkohtelu. Viitattu 16.9. 2019.

Tunne ja taida. 2019. Tunnetaidot. Saatavissa: <https://tunnejataida.fi/tunnetaidot/>. Viitattu 16.9.2019.

Väestöliitto. 2019. Tunnetaidot. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/seksuaalikasvatuksen-paakohdat/kehotunnearvatus/tunnetaidot/. Viitattu 30.10. 2018.

HEI VANHEMPI!

Olemme Eerika Parkkila ja Janita Nykänen, sosionomiopiskelijat Centria-ammattikorkeakoulusta. Tulemme tekemään opinnäytetyömme Ulkometsän päiväkotiin Käpytikkoihin 3-5 –vuotiaille lapsille 2019 keväällä.

Opinnäytetyömme liittyy Ensi- ja turvakotien liiton koordinoiman Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaiseminen 2017-2020 –hankkeeseen, joka keskittyy Kokkolan alueella turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksioton lisäämiseen lasten kanssa. Käytämme opinnäytetyössämme hankkeen kehittämää lapsikeskeistä puheeksioton välinettä nimeltään Turva10. Se on siis väline, jonka avulla voi lapsiystävällisesti aloittaa keskustelun lapsen kanssa turvallisuudesta ja turvattomuudesta. Tämän lisäksi tavoitteenamme on tukea myös lapsen tunteiden tunnistamista, sanoittamista ja esittämistä leikin kautta.

Tulemme tutustumaan ryhmän lapsiin ennen varsinaisen projektin aloittamista.

Toteutamme projektin koko Käpytikkojen ryhmään, eli leikkeihin osallistuu koko ryhmä, mutta Turva10 toteutamme 4-5 –vuotiaiden lasten kanssa. Pyydämme siis teiltä lupaa lapsellenne osallistua Turva10:n toteuttamiseen.

Lapseni nimi _____

Lapseni saa osallistua Turva10-kyselyyn. **KYLLÄ / EI**

Kokkolassa ____/____2018

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennös:

Centria ammattikorkeakoulu

Eerika Parkkila

Janita Nykänen

Lapsen palaute tunteisiin liittyvistä leikeistä ja maalauksesta

PALAUTEKYSELY LUENNOSTA

Nousiko luennolla esiin asioita, joita voit hyödyntää työssäsi? Kyllä/Ei
Perustele.

Onko helpompi kiinnittää huomiota väkivallan merkkeihin luennon myötä?

Voisitko ajatella käyttäväsi Turva10-menetelmää apuna puheeksi otossa lasten kanssa? Kyllä/Ei Perustele.

Saitko luennosta uusia näkökulmia työskentelyysi?

Olisitko kaivannut jotain lisää?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Palautekysely Lapsen turvallisuus -projektista

Miltä Lapsen turvallisuus -projektiin osallistuminen tuntui?

Osallistuin viisareiden kanssa mielekkäälle projektiin. Myös vanhemmat (kaverit) haluaisivat lapsensa osallistuvan.

Mitä jäi mieleen?

Ammattitaitoiset ohittajat, hyvä kokonaisuus, kiitos "teemapäivät" jotka hyvin suunniteltua / valmistettu !!

Minkälaiseksi koit Turva10 -kyselylomakkeen? Käyttäisitkö itse Turva10 tulevaisuudessa?

Hyvä ja edustuksellinen!
Käytän varmasti!

Kuinka hyödylliseksi koit Turva10-välineen? Millä perustein?

On tärkeä juttu turvallisuuden ja "turvaturmanteen" vähentämiseksi, loma-aikana ei ole myös lasten vakavuus

Mitä olisi kehitettävää?

= mikä on hyvä loma → !!

Muuta?

→ Kuva kirkas
joka on omia !!

KIITOS!

Osatavoite1

Turva10- kysymykset

1. Mitä sinulle kuuluu – kotona, kaveripiirissä ja koulussa – missä olet eniten turvassa
2. Ketkä kuuluvat läheisiisi, jotka ovat turvallisia
3. Kysymyksiä riitelystä – miten teillä riidellään ja miten sovitaan?
4. Vahvuudet tuovat turvaa – Missä olet hyvä ja missä haluat tulla hyväksi
5. Mitkä asiat tai tilanteet pelottavat sinua?
6. Mitä teet silloin kun pelottaa tai tuntuu pahalta?
7. Mikä sinua auttaa, kun sinua pelottaa ja miten sinulle tulee turvallinen olo takaisin?
8. Kun sinua pelottaa tai koet jotain tosi ikävää, kenen kanssa voit jutella siitä?
9. Mitä me tässä voisimme sopia; kenelle kerrot ja keneltä pyydät apua, jos sinua pelottaa tai sinulla on turvaton olo?
10. Asteikolla 0-10 kuinka turvallinen olosi on nyt?
 - Oletko tyytyväinen oloosi?
 - Haluaisitko, että olosi olisi vielä turvallisempi?
 - Mikä numero olisi tavoite?
 - Miten voin auttaa, että saavutat sen?

Kaikkille
EVAÄT
elämään

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sivistyskeskus
Varhaiskasvatustoimen johtaja

10.12.2018

82 §

Asia Tutkimuslupa-anomus / Varhaiskasvatus

Hakijat Janita Nykänen ja Eerika Parkkila anovat tutkimuslupaa, koskien lapsen turvallisuutta ja tunnetaitoja. Projektisuunnitelma liitteenä. Hakijat opiskelevat Centria ammattikorkeakoulussa.

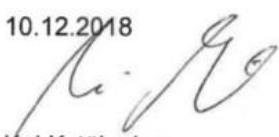
Lupaehdot Kaikki osapuolet sitoutuvat noudattamaan tietosuojalaista ja salassapidosta annettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin kuin niitä tähän tutkimukseen liittyy.

Käytännön järjestelyistä sovitaan Ulkometsän päiväkodin johtaja Ulla Ollikaisen kanssa.

Tutkielmasta toimitetaan maksuttomasti yksi kappale
e-mail:essi.korkeaniemi@kokkola.fi.

Päätös Myönnetään tutkimusluvan Janita Nykäselä ja Eerika Parkkilalle anomuksen mukaan.

Päiväys ja allekirjoitus 10.12.2018

Kai Kytölaakso
Varhaiskasvatustoimen johtaja

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

<p>Opinnäytetyön alustava aikataulu (pvm:t kuukauden tarkkuudella)</p> <p>Aloituspalaveri (ohjaaja, työn tekijä, työelämäohjaaja) [4/18] Toteutussuunnitelman esittäminen [5/18] Väli raportointi [] Ohjaajan tarkastus ja/tai loppupalaveri [] Opinnäytetyön hyväksyttäväksi jättäminen [k.2019] Opinnäytetyön seminaariesitys [] Kypsyyskoe [k.2019]</p>
<p>Toimeksiantajan yhteystiedot (yritys, yhteyshenkilön nimi, osoite, puhelin, sähköposti)</p> <p>Kokkolan Kaupunki Ulla Ollikainen p. 044 780 9772 Ulkometsän pk. ulla.ollikainen@kokkola.fi Ulkometsäntie 1, 67800 Kokkola</p>
<p>Tämä sopimus on laadittu kolmena kappaleena. Sopimuskappaleet toimitetaan opinnäytetyön tekijälle, toimeksiantajalle sekä työn ohjaajalle. Centria-ammattikorkeakoulun opiskelija sitoutuu tekemään toimeksiantajan toimeksiannosta edellä mainitusta aiheesta opinnäytetyön _____ mennessä.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön työssä tarvittavaa tietoa sekä arvioimaan opinnäytetyön valmistuttua sen hyödynnettävyyttä toiminnassaan.</p> <p>Toimeksiantaja maksaa materiaali-, postitus-, maka- ym. mahdolliset kulut laskun mukaan. Toimeksiantaja voi maksaa opinnäytetyön tekijälle palkan.</p> <p>Tämän sopimuksen osapuolet ovat velvolliset pitämään salassa kaiken, mitä he toimeksiannon yhteydessä ovat saaneet tietoonsa asioista, joita voidaan pitää toisen sopijapuolen liikesalaisuutena. Opinnäytetyö käydään läpi ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa ja se on julkinen asiakirja. Toimeksiantajan tulee erikseen pyytää työn salausta.</p> <p>Ammattikorkeakoulu ei vastaa opinnäytetyön tekijän mahdollisesti aiheuttamasta haitasta tai vahingosta.</p>
<p>Päiväys 8.5.2018</p>
<p>Työelämäohjaajan allekirjoitus <i>Piia Laitinen-Suomela</i></p>
<p>Opiskelijan allekirjoitus <i>Terika Parkkila Janita Myllymäki</i></p>
<p>Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus <i>[Signature]</i></p>

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä/t Janita Nykänen ja Eerika Parkkila	Aloituspäivämäärä 8.5.2018
Koulutusohjelma Sosionomi AMK	
Koulutusohjelman yliopettaja Piijo Forss-Pennanen	Opinnäytetyön ohjaaja Anne Jaakonaho
Opinnäytetyön työnimi (aihe) YKK-projekti Ulkometsän päiväkotiin 4-5 vuotiaille lapsille	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä -yhteistyö eri toimipiden välillä -interventiot -TUNVAIO-kyselylomake	
Opinnäytetyön tavoite ja rajaus/tutkimustulokset	